

ELKÉSETT RAVATALOZÓ

Fót

Építészet, szöveg, fotó:
Czégány Sándor

▲ Átalakítás előtt

Életünk egyre személytelenebb része a halál. A haldokló gondozása, ápolása, az emberséges búcsú, majd a ravatalozás, a gyász egykor a család és a helyi közösség feladata, életének része volt. Manapság ezeket a szolgáltatásokká degradált teendőket kiveszik a kezünk közül. Nincs már otthoni siratás, méltóságos halál az elmenőknek, és a búcsú lehetősége az itt maradóknak. E folyamatok méltatlan körülmények között, kórházakban, öregek otthonában, végül a ravatalozókban zajlanak. Pedig a búcsúra, az utolsó időszak személyességére, a gyászra nemcsak a haldoklónak van szükségük, hanem a családtagoknak, a túlélőknek is. A falusi temetkezési szokások a 20. század derekán változtak meg. Az 1960-as években állami rendeletben tiltották meg a halottak háznál tartását. Az addig élő, évszázados hagyományok szerint a halottas szobában a virrasztást és siratást követően az elhunyt koporsóját a tornácról nyíló halottajtón keresztül kivitték, majd a Szent Mihály lovára állították. Az udvaron tartott siratást és egyházi ceremóniát követően a menet a portáról gyakran a templom érintésével a temető felé vonult, majd a sírnál végső búcsút vett a halottól, végül visszatért a halottas házhoz, megülni a halotti tort. A modern idők folyamán magánházak helyett ma ravatalozókban búcsúzunk szereteteinktől. A kistelepüléseken, falvakban megjelentek a raktárra, garázsra, műhelyre emlékeztető rideg épületek,

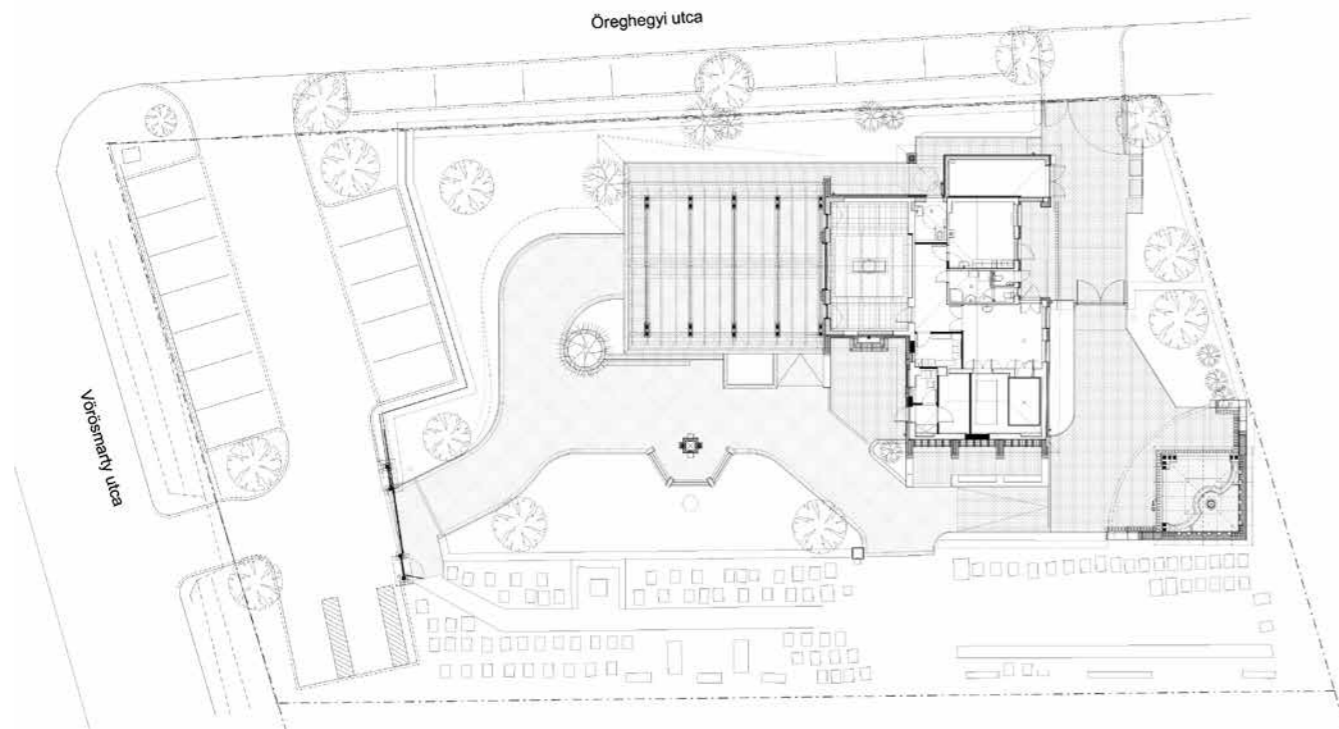
a korszerű közegészségügyi elvárásokhoz és az iparszerűen működő temetési vállalkozásokhoz igazodva. Ezek nélkülöznek minden szakralitást, kizárólag a funkciót szolgálják ki. Nincs ezen semmi csodálkoznivaló: egy olyan közösség számára, ahol évszázadokon keresztül a háznál történő ravatalozás hagyománya élt, a temetőben elhelyezett ravatalozó mint épület nem jelentett többet, mint az időjárás viszontagságaitól védő ideiglenes jellegű építményt, melyben csak a háttérdíszlet változott az évek folyamán. Ugyanakkor mindvégig élt a közösségekben az életből a halál felé történő spirituális átvezetésnek megfelelő építészeti keret biztosításának igénye, mely a rendszerváltást követően már őszintén megnyilvánulhatott. Felismerve a tarthatatlan helyzetet, az utóbbi évtizedekben egyre több település fordít gondot arra, hogy komolyabb összeget szánva rá, új ravatalozó építésével vagy a meglévő átalakításával halottai búcsúztatásához méltó helyet teremtsen. Magyarországon a közelmúlt ravatalozótervezési feladatai általában – kevés kivételtől eltekintve – meglévő ravatalozók átalakításai voltak, csakúgy, mint az alább bemutatott fóti példa. A tervező keserősége első látásra nehezen érthető. A hazai építésügy helyzetét, a terv szerinti kivitelezés garanciájának hiányát, és a közbeszerzési rendszer visszasságait jól példázza az építés története.

Dénes Eszter

Mindig elkésem.
Sáros szerint Fóton nem lehet elkészni.
Szerintem Fóton csak elkészni lehet.
Kis magyar abszurd: mindkettő igaz,
és egymásból következik.

▲ Alaprajz

A fóti, két ütemben épült lapos tetős „garázs-ravatalozó” az ország legkülönbözőbb tájairól ismert jellegtelen ravatalozótípust képviselte. 2002-ben magas tetőt és egy kis totykos harangtornyot növesztett hónaljban, majd az idők során egy valódi garázkapuvall „gazdagodott”. Négy évvel ezelőtt kaptam felkérést a ravatalozó felújítására és korszerűsítésére vonatkozó vázlattervek elkészítésére. A tervezési program egy 100 m²-es fedett szabadtéri rész és a szórókutas temetés helyének kialakítását, illemhely és öltözők elhelyezését, a parkolás és a kert rendezésének megoldását írta elő. Az évek során kialakult épületből, kertből minél többet megtartottunk, hiszen azok a korábbi nemzedékek jó szándékait is mutatják. Sutaságokat, arányokat rendbe téve már jelentős változást (javulást?!) lehet elérni...

Az épület füstlikas cserépfedésű nyeregtetejét déli irányban a terephez igazodva, lelépcsőzve meghosszabbítottuk. A beltéri ravatalozóban fafödemes, felüvilágítású belsőt alakítottunk ki. A ha-

rangtornyot megtartottuk. Bizonytalan helyéről elmozdítottuk, új alépitményt alakítottunk ki hozzá, majd daruval ráemeltük. Tetejére fémlemez karcsúsító csúcsot építettünk, mely alatt adott a száraz szórókutas temetés lehetősége.

A kivitelezésnél több ezer bontott téglát és három kőművescsapatot „használtunk el”. Az első pár négyzetméter homlokzatburkolatot teljesen visszabontattuk. Az egyes boltöveknél, ill. az íveknél később is gondot okozott, hogy a fugavastagság

BELATED FUNERAL HOME, FÓT

The times when we could say goodbye to our loved ones in our homes are gone. Nowadays we use funeral homes for this purpose. Living up to the exigencies of modern healthcare and an industrialised funeral business, these austere buildings, looking like warehouses, garages or workshops, pockmark the face of small settlements and villages. Stripped of sacrality, they serve a single purpose. In a community that was used to honouring their dead by saying goodbye in their own homes, funeral homes constructed in cemeteries are nothing more than temporary constructions that provide a shelter against weather conditions, where only the backdrop ever changes. In the same time, there has always been a need in the communities for finding the appropriate architectural framework to represent the transition from life to death. After the fall of Communism, this demand could finally be materialised. Recognising that the situation is untenable, more and more Hungarian settlements are dedicating significant amounts of money to building new funeral homes or transforming the existing structures into places worthy for the purpose of saying farewell to their dead. In Hungary, most projects involve the re-imagining of existing funeral homes, as was the case in Fót as well. At the first glance, the bitterness of the creator is difficult to understand. However, the history of the construction project sheds light on the bad overall condition of Hungarian public architecture, which is beset by the maladministration of the public procurement system and the lack of guarantees for a timely execution.

egységes maradjon. Az ember elképedve látja néha egy-egy homlokzatfelújítás során, hogy száz évvel ezelőtt milyen gyönyörű falakat tudtak rakni a mesterek, amiket azután ráadásul le is vakoltak... Most ezt lehetetlen elérni.

A kivitelezőt közbeszerzésen nyerte meg magának a város – az egyszerű családi házakat építő cégnél a „nem típusmegoldások” problémaként jelentkeznek. Az építész ilyen esetben igyekszik lekövetni, és a kivitelezői szintnek megfelelően folyamatosan változó, megépülő valósághoz igazítani az épületet. Eközben az utolsó percig bízik az építőanyag logikájából eredő sajátosságok megértésében, a régi mesterségbeli rend látszatának fenntartásában. Nem készült el a keleti falon az emlékhely, és az ivókút kerámiaplasztikái.

Szerencsére a mai rendszerben a költségvetés nem fontos; a terv és a józan ész irányít. Korábban is működött ez a gyakorlat; a költségvetésben bizonyos tételeket rugalmasan kezeltünk, ami kevesebb volt, vagy elmaradt, azt az épület más részeire tudtuk fordítani. Az építész, a megbízó, és a kivitelező egyenrangú partnerek a történetben. A kivitelezőnek nem érdeke, hogy pótmunkát találjon, a politikus nem akarja kötbérezni a kivitelezőt, mert ezzel az építkezés végkimenetelét és a minőségét veszélyeztetné. Az építkezés drámáját mindenki megéli, megérti. A tervet többször ismertettük a képviselőkkel, akik döntésekben mindig az igényesebb megoldást választották. A kiviteli terv árazott költségvetését is megértették, elfogadták. A kivitelezés közben is mindig az igényesebb megoldást kérték számon.

...milyen kár, hogy nem egészen így történt, de én mégis így szeretnék emlékezni rá.

Az épület annak idején a háború után államosított telken épült. Októberben, az átépítés teljes befejezése előtt két héttel, az első ravatalozás külön engedéllyel az eredeti telektulajdonos temetése volt... Van, aki mindig előbb érkezik.